

ประโยค ๑ - ๒

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑

-
๑. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษามีเท่าไร อะไรบ้าง พวกไหนได้ชื่อว่าสระ ทีฆะ และรัสสะ?
  ๒. การต่ออักษรด้วยอักษรก็ดี สนธิกิริโยปกร์ก็ดี มีเท่าไร อะไรบ้าง ?
สมตายสุมาและ อิจฺเจว เป็นสนธิอะไร ตัดต่ออย่างไร ?
  ๓. แบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง
    - ก. นามศัพท์
    - ข. ลิงค์
    - ค. วจนะ
    - ฅ. วิภัติ
    - ง. การันต์
  ๔. คำว่า อาชยาด ได้แก่อะไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง ? จงเขียนวิภัติหมวด วุตมามา, อชฺชุตฺตนิ, กาลาติปฺตติ, เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดู ?
  ๕. ศัพท์ที่ท่านให้เสร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ เรียกว่าอะไร มีเท่าไร อะไรบ้าง ?
สยมภู (ชโน) และ รมฺวาทิ (ปฺคฺคโล) ลงปัจจัยอะไร จงตั้งวิเคราะห์หามา ?
  ๖. คำว่า สมาส นั้น ว่าโดยกิจ และโดยชื่อ มีเท่าไร อะไรบ้าง ?
สฺปฺปริโส, คฺนุชฺมาลาทิหฺตฺธา (มฺนุสฺสา) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์หามา
โดยลำดับ ?
  ๗. คำว่า ตัทธิศ นั้น โดยสังเขปแบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง ? เฉพาะข้อต้นแบ่งออกไป
อีกเป็นอย่างไร ? ปฺลฺลฺวา, ปฺจฺฉิโม, ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิศไหน จงตั้งวิเคราะห์
มาดูด้วย?
-

เฉลย ประโยค ๑-๒

บาลีไวยากรณ์

๑. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษามี ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ, ก ข ค ง, จ ฉ ฆ ฐ ฑ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห พ ฃ
- อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ   ๘ ตัวนี้ ชื่อสระ
- อา อี อุ เอ โอ   ๕ ตัวนี้ ชื่อทิมะ
- อ อิ อุ   ๓ ตัวนี้ ชื่อรัสสะ
๒. การต่ออักษรด้วยอักษร ซึ่งเรียกว่า “สนธิ” มี ๓ อย่าง คือ สระสนธิ ต่อสระ ๑ พยัญชนะสนธิ ต่อพยัญชนะ ๑ นิคคหิตสนธิ ต่อนิคคหิต ๑ ๗ สนธิกิริโยปกรณ์ มี ๘ อย่าง คือ โลโป-ลบ ๑ อาเทโส-แปลง ๑ อากโม-ลงตัวอักษรใหม่ ๑ วิกาโร-ทำให้ผิดจากของเดิม ๑ ปกติ-ปกติ ๑ ทีโหม-ทำให้ยาว ๑ รสุตฺ-ทำให้สั้น ๑ สญฺโณโค-ซ้อนตัว ๑ ๗
- สมตายสุมา** เป็นสระสนธิ ตัดบทเป็น สมตฺ-อายุสุมา ลบสระหน้า คือ อุ ที่สุดแห่งศัพท์ สมตฺ เสยฺ สนธิเป็น สมตายสุมา
- อิจฺเจว** เป็นพยัญชนะสนธิ ตัดบทเป็น อิติ-เอวฺ สระอยู่หลัง แปลง ติ ที่ท่านทำเป็น ทฺย แล้วให้เป็น จฺจฺ สนธิเป็น อิจฺเจว ๗
๓. แบ่งได้ดังต่อไปนี้
- (ก) นามศัพท์ แบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ นามนาม ๑ คุณนาม ๑ สัพพนาม ๑
- (ข) ลิงค์ แบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ บุลึงค์ เพศชาย ๑ อิตถิลิงค์
- เพศหญิง ๑ นบุสกลิงค์ มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑
- (ค) วจนะ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ เอกวจนะ คำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ๑ พหุวจนะ คำพูดสำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียวคือ ตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป ๑
- (ฅ) วิภคฺติ แบ่งเป็น เอกวจนะ ๑ พหุวจนะ ๑ รวมเป็น ๑๔ ตัว คือ :-

	เอก.	พหู.
ปฐม	ที่ ๑ ลี	โย
ทุติยา	ที่ ๒ อัม	โย
ตติยา	ที่ ๓ นา	หิ
จตุตถิ	ที่ ๔ ส	นัม
ปญจมี	ที่ ๕ สุมา	หิ
ฉกฺขี	ที่ ๖ ส	นัม
สप्तตมี	ที่ ๗ สุมิ	สุ

(ง) การันต์ แบ่งเป็น ๓ พวก ตามลिंगค์ทั้งสาม คือ :-

(๑) पुलिङ्ग มีการันต์ ๕ คือ อ อิ อี อุ ฌ

(๒) อิตถิลिङ्ग มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ ฌ

(๓) นปฺสกลिङ्ग มีการันต์ ๓ คือ อ อิ อุ ฌ

๔. อาชยต ได้แก่ศัพท์กล่าวกริยา คือความทำ เป็นต้นว่า ยิน เคน นัง นอน กิน

ดื่ม ทำ พูด คิด ๗ ประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ วาจก และปัจจัย ๗

วตุตมานา		อชฺชตฺตนิ	
เอก.	พหู.	เอก.	พหู.
ป. ตี	อนฺติ	ป. อี	อุ
ม. ลี	ถ	ม. โย	ตุถ
อุ. มิ	ม	อุ. อี	มฺหา

กาลาติปตฺติ

	เอก.	พหุ.
ป.	สุสา	สุลลํ
ม.	สุเส	สุสถ
อุ.	สุล	สุสามหา

๕. ศัพท์ที่ท่านให้เสร็จมาแต่รูปวิเคราะห์เรียกว่า “สาธนะ” มี ๗ อย่าง คือ
กัตตุสาธนะ, กัมมสาธนะ, ภาวสาธนะ, กรรมสาธนะ, สัมปทานสาธนะ,
อปทานสาธนะ, อธิกรรมสาธนะ ฯ

สยมญฺ ลง กุวิ ปัจจัย มีวิเคราะห์ว่า **สยํ ภาวตีติ สยมญฺ (ชโน)**

ชมฺมวาที, ลง ณี ปัจจัย มีวิเคราะห์ว่า **ชมฺมํ วทตี สีเณนตี**

ชมฺมวาที, ชมฺมํ วตฺตุ สีตมฺมสุธาติ वा ชมฺมวาที (ปฺกฺคฺโล) ฯ

๖. สมาสว่าโดยกิจมี ๒ อย่าง คือ สมาสที่ท่านลบวิภัตติเสียแล้วเรียกว่า
“ลุตฺตสมาโส,” สมาสที่ท่านยังมีได้ลบวิภัตติ เรียกว่า “อลุตฺตสมาโส,” ฯ
ว่าโดยชื่อมี ๖ อย่างคือ กมฺมชารโย, ทิคุ, ตปฺปฺริโส ทวนฺทโว,
อพฺยยีภาโว, พหุพฺพิหิ ฯ

ตปฺปฺริโส เป็น วิเสสนบุพพบท กัมมชารยสมาส

วิ. สนฺโต ปฺริโส ตปฺปฺริโส ฯ

คณฺฐมาลาทิตฺถตา เป็น ฉัญฺฐีภินนาธิกรรมพหุพพิหิสมาส มีอสมหารทวันทว-
สมาส และ ฉัญฺฐีตุลยธิกรรมพหุพพิหิสมาสเป็นท้อง มีวิเคราะห์ ตามลำดับ ดังนี้

อ. ทวันทว. **คณฺฐ โจ มาลา จ คณฺฐมาลา**

ฉัญฺฐี. ตฺล. พหุพ. ตา อาทโย เยลํ ตานิ **คณฺฐมาลาทีนิ (วตฺถุณี)**

ฉัญฺฐี. ภินฺน. พหุพ. **คณฺฐมาลาทีนิ หตฺเตสุ เยลํ เต คณฺฐมาลาทิตฺถตา (มนฺุสุธา)** ฯ

๙. ตั้ทฐิต โดยสังเขปแบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ สามณฺณตทฐิตํ, ภาวตทฐิตํ, อพฺพยตทฐิตํ ๑
เฉพาะ สามณฺณตทฐิตํ ซ้อตั้นแบ่งออกไปอีกเป็น ๑๓ อย่าง คือ โคตฺตตทฐิตํ,
ครตฺยาทิตทฐิตํ, ราคาทิตทฐิตํ, ซาตาทิตทฐิตํ, สมฺหตทฐิตํ, ฐฺวานตทฐิตํ, พหฺลตทฐิตํ
เสฏฺฐตทฐิตํ, ตทฺสฺสคฺคิตทฐิตํ, ปกคิตทฐิตํ, สงฺขยตทฐิตํ, ปฺรูณตทฐิตํ, วิภาคตทฐิตํ ๑

ปณฺณวา ลง วนฺตฺ ปัจจย ในตทฺสฺสคฺคิตตทฐิต

วิ. ปณฺณวา อสฺส อตฺถิตฺติ **ปณฺณวา**

ปจฺฉิม ลง อิม ปัจจย ในซาตาทิตตทฐิต

วิ. ปจฺฉิม ซาโต **ปจฺฉิม** ๑